

Chunki, dars jarayonida ona tili o'qituvchisi o'quvchilarga bo'ladigan dars mazmuni bo'yicha va darsda bajariladigan amaliy ishlar bo'yicha vazifalar va ularni bajarish yo'llarining eng oson, eng qisqa va ilmiy asosdagi yo'llari bo'yicha ma'lumotlar beradi[4].

Bu fikrlar shuni ko'rsatadiki, fanni o'qitishda pedagogik texnologiyaning yuqoridagi har uchchala ko'rishidan ham foydalansa bo'ladi.

Pedagogik texnologiyani yaxshi tushunib olgan ona tili fani o'qituvchisi har qanday holatda ham dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda pedagogik texnologiyaning. Muammoli – modulli o'qitishi shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ta'limni jadallashtirish, maqsadli o'qitish, tabaqalashtirib o'qitish kabi turlari ishlab chiqilganki, o'qituvchini o'zi fanning o'qitish mazmuniga mos kelishiga ko'ra tanlaydi va undan foydalanadi.

Shu o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, dars qaysi fandan bo'lishidan qat'iy nazar, ilmiy yondashsak, mashg'ulotlarimizda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan, noa'naviy dars o'tish usullaridan ijodiy foydalansak, biz o'z oldimizga qo'ygan maqsadimizga tezroq yetamiz. Zero, bularsiz o'quvchilar mehrini va qiziqishini qozonish mumkun emas.

Yuqorida sanab o'tilgan mashg'ulot metodlari o'quvchida idrok va xotira, diqqat - e'tibor va tafakkur, tasavvur va mantiqni birlashtirishi kerak. Bilimlar, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishda o'quvchining faolligi, qiziqishi, ijodiy mustaqilligini oshirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar – mashg'ulotlarni o'tishning maqbul shakllari va imkoniyatlari ana shunga ko'p jihatdan yo'l ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. To'xliiev B. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2005.
2. Ziyomammedov B. Yangi pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. –Toshkent, Chinoz ENK, 2002.
3. Tolipov O'., M.Usmonboeva. Pedagogik texnologiya asoslari. «Maktab va hayot» jurnaliga ilova. – Toshkent, O'zPFITI, 2003.
4. Hasanov R. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. Toshkent, O'qituvchi. 2006.

IQTISODIY MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH INSON FARAVONLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISH KAFOLATI

Mohinur Isaxonova

*Samarqand Davlat universiteti Iqtisodiyot
yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtisodiy muammolarni bartaraf etish, uning inson farofonligi, taraqqiyoti va barqaror rivojlanish kafolati haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: iqtisod, rivojlanish, muammo, inson, barqaror, farovon, jamiyat, omil, asos, taraqqiyot.

Iqtisodiy barqarorlik demokratik, adolatli jamiyat qurishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Jamiyat hayotining iqtisodiy sohasini barqaror muhitini doimiy ta'minlab borilishi mamlakatimiz kelgusi taraqqiyotining muhim asosi hisoblanadi. Mazkur jarayon jamiyatda fuqarolarning iqtisodiy sohadagi huquq va manfaatlarini ta'minlash, farovon hamda obod turmushini yanada samarali tashkil etilishiga muhim zamin yaratadi, uning hayotiyligini ta'minlaydi. Jamiyat o'zgarib borar ekan odamlarning hayotiy farovonlikka ega bo'lishga qaratilgan ehtiyojlari ham rivojlanib boradi. Mazkur farovon jamiyatga erishi uchun jamiyatda barcha sohalarida uchraydigan muammolarni ham hal etib borish lozimdir.

Jamiyatdagi inson faravonligini ta'minlash, mavjud muammolarni bartaraf etib borish lozimligi haqida mamlakatimiz Prezidenti SH.Mirziyoev quyidagicha ta'kidlagan: «Insonlarning

dardu tashvishini o'ylab yashash biz uchun odamiylikning eng oliy mezonini, eng muhim vazifa bo'lib qolishini alohida ta'kidlamogchiman. Chunki xalqimiz o'z hayotidagi ijobiy o'zgarishlarni kelajakda emas, balki bugun ko'rishni, ulardan bugun bahramand bo'lishni istaydi. Aholimizning ana shunday tabiiy istak va talablarini bajarish barcha rahbar va etakchilarning asosiy burchi va vazifasiga aylanishi shart»[1].

Iqtisodiy barqarorlik va unga to'siq bo'ladigan salbiy hodisa va jarayonlarning o'zaro bir-biriga ta'siri va muntazam sharoitlari o'rganilib, iqtisodiy tizimning muvozanatiga nomuvofiqligi va qarama-qarshi hodisasi sifatida tadqiq etilishi lozim. Alohida olingan muammolar va salbiy hodisalarni o'rganish, tahlil etish, uning o'sish va rivojlanish dinamikasini o'rganish va ularni bartaraf etish yo'llarini tadqiq etishga ehtiyoj sezilmoqda. Bugungi iqtisodiyot fani doirasida jamiyatning iqtisodiy tizimi bilan aloqador bo'lgan bir qancha muammolar hamda salbiy omillar bilan bog'liq tushunchalar mavjuddir, ularning tadqiq va tahlil etish dolzarb masaladir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **“2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”**gi farmoni qabul qilindi. Bu bilan kelgusi 5 yilga mo'ljallangan **taraqqiyot strategiyasi** tasdiqlandi. Mazkur davrda mamlakatimiz iqtisodiyoti yanada barqaror rivojlaniga erishadi. E.Tulyakovning ta'kidlashicha, “Taraqqiyot strategiyasida boshqa ustuvor vazifalar bilan bir qatorda, milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash, iqtisodiyot tarmoqlarining barqaror o'sishiga erishish, raqamli iqtisodiyotni drayver sohaga aylantirish, investitsiya muhitini yaxshilash, moliyaviy resurslarni ko'paytirish, tadbirkorlikni rivojlantirish, hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yuksaltirish, eksport salohiyatini oshirish choralari ko'zda tutilgan”[2].

Jamiyat taraqqiy etib borar ekan, uning iqtisodiy sohasi ham yangi an'analar va tajribalar asosida rivojlanib boradi. Har bir sohani o'z rivojlanish yo'lida to'siqlar va muammolari mavjud bo'ladi. Mavjud muammolarni o'rganish, uni shakllanish sabablari va omillarini tadqiq etish jamiyatning buguni va kelgusi istiqboli uchun muhim ahamiyatli bo'lgan jarayondir. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.Karimov ta'kidlaganidek, “Mustaqillikka erishilganidan so'ng halqimiz oldida ko'ndalang bo'lib turgan keskin muammolarni hal qilmasdan turib, yangi davlatchilikni barpo etish, demokratik huquqiy davlat va erkin fuqarolik jamiyatini qurish mumkin emas”[3].

Jamiyatda uchraydigan iqtisodiy muammolarni yanada aniqlashtirish, oydinlashtirishga qaratilgan keng qamrovli izlanishlar va tadqiqotlar o'tkazish darkor. Iqtisodiy hayotning mazmun-mohiyatiga, iqtisodiy infratuzilmalar va tadbirkorlikni rivojlantirish sohasi, kishilar turmush tarziga putur etkazishi mumkin bo'lgan salbiy omillarni ko'rsatib berish va uni oldini olish va tahlil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Jamiyat hayotida muammolar va salbiy omillarni aniqlab, ularni bartaraf etish borasida tadqiqotlar olib borish fuqarolik jamiyati asoslarini mustahkamlashda muhim jarayon hisoblanadi. Boshqacha qilib aytganda jamiyat va insonlar hayoti mana shunday tadqiqotlar olib borilishiga o'ziga xos ravishda ehtiyoj sezadi.

Bugungi kunda mamlakatimizda iqtisodiy muammolarini bartaraf etib borilishi dinamik ravishda rivojlanib bormoqda. Bu esa, jamiyatda dasturiy asoslangan iqtisodiy islohotlarning samarali asosda olib borilayotganligidan dalolat beradi. A.Saitqosimovning fikricha, “Jamiyat hayotidagi muammolar – bu jamiyat sohaslarida barqaror muhitni ta'minlashga salbiy ta'sir etuvchi jihatlardan, omillar va shart-sharoitlar yig'indisi (majmuasi)dir. Muammolarni o'rganish va bartaraf etilishi esa jamiyat va inson hayoti farovonligini ta'minlashga qaratilgan jarayonlarni ta'minlab, shu asnoda jamiyatning barqaror, osoyishta hayot kechirishi uchun shart-sharoitlar yaratish hisoblanadi”[4].

Jamiyatda milliy iqtisodiyotning rivojlanishi, davlat miqyosida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan turli chora-tadbirlarning amaliyotga joriy etilishi inson hayot farovonligini ta'minlaydi, ularning hayotida mavjud bo'lgan muammolarni ham hal etib boradi. Muammolarni hal etish va salbiy omillarga karshi kurash iqtisodiy munosabatlarni erkinlashtirish, tadbirkorlik uchun chinakam erkinlikni ta'minlashdagi to'siklarni bartaraf etadi.

Jamiyatda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda uning sohalari va tarkibiy qismlarida, inson hayoti va turmush tarzida mavjud bo'ladigan muammolarni bartaraf etish muhim ahamiyat

kasb etadi. Iqtisodiy uchraydigan muammolar va salbiy omillarni aniqlash borasida tahlillar va tadqiqotlar o'tkazish, uning ilmiy yo'nalishlarini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu iqtisodiy ehtiyojlar, manfaatlarini aniqlash, iqtisodiy barqarorlikka tahdid soladigan salbiy omillarni tahlil etishning jamlangan ifodasi sifatida tavsiflanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining yigirma olti yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. T., 2017 y.
2. Туляков Э. Тараққиёт стратегияси: иқтисодий барқарорлик ва фаровонлик йўлида. <https://uza.uz/uz/posts/taraqqiyot-strategiyasi-iqtisodiy-barqarorlik-va-farovonlik-yolida>.
3. Каримов И. Ўзбекистон ХХІ аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари.-Т.:”Ўзбекистон” 1999, 152 бет.
4. Саитқосимов А. Жамият барқарорлиги ва ижтимоий муаммоларни ҳал этиш. – Тошкент, “Тафаккур”, 2018. – Б. 8.

MIRZACHO'LNI O'ZLASHTIRISHDAGI YANGI BOSQICH (1956-1990-yillarda)

Isaxonov Shoxijaxon Qosim o'g'li

Guliston davlat universiteti tarix (yo'nalishlar va faoliyat turi bo'yicha) mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Maqolada KPSS Markaziy Komiteti va SSSR Ministrlar Sovetining 1956-yil 6-avgusta "Paxta yetishtirishni ko'paytirish uchun O'zbekistan SSR va Qozog'iston SSRdagi Mirzacho'l yerlarini sug'orish va o'zlashtirish haqida" va 1958-yil 14-iyundagi O'zbekistan SSR, Qozog'iston SSR, Tojikiston SSRdagi Mirzacho'l yerlarini sug'orish va o'zlashtirish sohasidagi ishlarni yanada kengaytirish va tezlashtirish xaqida" chiqargan qarorlarining ijrosi haqida hamda islohotlarning Mirzacho'ldagi keyingi istiqbollariga salbiy va ijobiy ta'siri to'g'risida bayon qilingan.

Kalit so'zlar: Mirzacho'l, Farhod, G.Pechenki, Sho'ro'zak, N.S.Xrushchev, Leninobod, Zaporoje, Smolensk.

Kommunistik partiya va Sovet hukumatining 1956-yilgi va 1958-yilgi Mirzacho'l yerlarini sug'orish va o'zlashtirish sohasidagi ishlarni yanada kengaytirish va tezlashtirish xaqida qarorlari Mirzacho'lni o'zlashtirishda yangi eng katta bosqichga qadam qo'yilganligini ko'rsatadi. Mirzacho'lni o'zlashtirishni davom ettirish texnika jihatdan juda murakkab ishlarni amalga oshirishni taqazo qilgan[1]. Mirzacho'lni bundan buyongi(1956-yildan) sug'orish tizimida Janubiy kanal markaziy o'rinni egallaganini quyidagi qilingan ishlardan bilib olish mumkin. Janubiy kanal O'zbekiston va Qozog'istonning 290 ming gektardan ortiq yeriga suv chiqarishni ta'minladi. Kanalning janub tomonida joylashgan maydonlarga suv mashina bilan beriladi. Shu maqsadda Boyovut tumanida yirik nasos stansiyasi qurildi. Mirzacho'ldagi Jizzax, Bekobod, Yangiyer shaharlarida qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi katta-katta zavodlar qurilib, mirzacho'l yerlarini o'zlashtirish ishlari kun sayin kengaytirildi. Masalan, 1957-yilda Mirzacho'lda olib boriladigan ishlar uchun 250 million so'mga yaqin pul ajratilgan bo'lsa, 1959-yilda 430 mln so'mdan ortiq pul ajratildi. Bu esa Mirzacho'lning o'zlashtirilishini qanchalik muhim ahamiyatga ega ekanligidan dalolat beradi. 1955-1959-yillar esa eski zonadagi yerlarning melioratsiya holatini tubdan yaxshilash va yangi ekin maydonlarini kengaytirish uchun katta suv xo'jaligi ishlarini avj oldirish yili bo'ldi. O'sha vaqtdan e'tiboran tajriba uchun 4 sovxoz qurish ishlari keng avj oldirib yuborilgan[2]. 4-sovxozning tajribasi II va III navbatda o'zlashtiriladigan yerlarni o'zlashtirishda keng foydalanildi. Sug'orish texnikasi asosida "Farhod" sovxozida 4